

КОНТЕКСТУАЛЬНИЙ ПЕРЕКЛАД ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ**Віталій СЕМЕНКО,**Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича (Україна),
v.semenko@chnu.edu.ua**CONTEXTUAL TRANSLATION AND ITS IMPORTANCE****Vitalii SEMENKO,**Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
ORCID ID: 0000-0002-4353-7823,
RESEARCHER ID: H-7886-2018.

Semenko Vitalii. Contextual translation and its importance. The article deals with the importance and role of contextual translation, its linguistic, cultural, historical, and social aspects. The author describes in detail the main works of foreign and domestic authors, who emphasized the importance of taking into account the context in translation. The importance of context in translation, with an emphasis on the impact of differences between different cultures and on the transmission of some culturally specific terms and concepts, in particular, and on the translation process itself in general, is undeniable.

Exploring the concept of context and its importance in both language use and interpretation, taking into account the contributions of a number of linguists in this regard, and emphasizing the fact that meaning depends on context, one should note the significant role of context when translating and interpreting various texts in both oral and written language.

Context plays an important role in successful translation, especially for business and professional purposes. Without context, a translator would have to conduct time-consuming research to determine the meaning and intentions of the original content author. Context is related to the environment in which a given text was written and for which it is intended, so when translating, it is important that the context of the source information is reflected in the final product.

It is important to study contextual translation and its varieties. The descriptive method was used, which consisted of a detailed study and presentation of phenomena, objects, or processes related to contextual translation, because they are necessary for intercultural understanding. System analysis and synthesis were also used to study the varieties of contextual translation.

Context and audience analysis plays a key role in translation, helping translators create accurate, consistent, and relevant translations. By deeply understanding the context in which the texts will be used, as well as the needs and expectations of the target audience, translators can ensure that their translations meet the highest standards and create added value for readers. Ultimately, analyzing context and target audience helps improve the quality and relevance of technical translations and contributes to the success of international communication strategies.

Translation is a complex process. This transfer of meaning is influenced by certain variables: time, place, text, and the sociocultural knowledge of both the source and target audiences. Each language has its own way of expressing itself. Some expressions take on different meanings in different contexts; some also have connotative and denotative meanings. In addition, in the era of globalization, the contextual meaning of words and expressions is constantly changing. In order for a translator to convey this meaning, linguistic and extralinguistic aspects of both languages are essential to understanding. Through translation, the meaning of a word, text, or expression is presented in the context in which it occurs.

Keywords: *contextual translation, foreign language, intercultural communication.*

Вступ. Контекстуальний переклад відіграє важливу роль у міжмовному посередництві, оскільки він виходить за межі дослівного перекладу, та враховує мовний, культурний, ситуативний контекст, щоб правильно передати значення, намір, ефект тексту в цільовому контексті. Переклад текстів завжди є складним завданням, але правильний переклад залежить не лише від знання лексики та граматики, а також від розуміння контексту. **Контекстуальний переклад** – це підхід, який враховує не лише окремі слова або речення, а також їхнє місце в текстовому та комунікативному контексті. Завдяки цьому переклад стає точнішим, природнішим та адекватнішим.

Важливість контекстуального перекладу полягає в його здатності забезпечити змістовну, лінгвістичну та культурну точність перекладу. Це має вирішальне значення для уникнення непорозумінь та точної передачі оригінального змісту та мети тексту іншою мовою.

Контекстуальний переклад – це більше, ніж просто лінгвістична передача – це, так би мовити, міжкультурний, комунікативний та творчий акт, який гарантує, що текст має такий самий ефект в іншій мові, як і в оригіналі.

Це робить його основою для професійної, точної та ефективної комунікації через мовні та культурні кордони.

Справжнє сучасне значення контекстуального перекладу значно розширилося і поглибилося за останні десятиліття завдяки глобалізації, цифровій комунікації, штучному інтелекту та культурному розмаїттю. Тепер це більше, ніж просто процес перекладу – це ключовий процес для міжкультурного розуміння, цілеспрямованої комунікації та точності контенту у все більш взаємопов'язаному світі. Контекстуальний переклад сьогодні – це інструмент міжкультурного посередництва, основа для достовірної та цілеспрямованої комунікації, та незамінним інструментом в цифровому, мультикультурному просторі. Він означає не лише переклад того, що сказано, але й того, чому це сказано, як це сказано і для кого – це робить його наріжним каменем сучасної комунікації та взаємопорозуміння.

Огляд літератури. З метою ґрунтовного вивчення контекстуального перекладу та його значення використані різноманітні за видами та походженням джерела. Значної уваги заслуговують праці зарубіжних

так і вітчизняних вчених. Серед відомих дослідників контекстуального перекладу слід відзначити Юджина Найду¹. Юджин Альберт Найда, американський лінгвіст, богослов, найбільш відомий своїми дослідженнями в галузі перекладознавства, який зробив значний внесок у розвитку сучасних теорій перекладу, зокрема концепцією динамічної еквівалентності, яку сьогодні часто називають функціональною або комунікативною еквівалентністю. Його наукова праця була зосереджена на тому, як перекладати тексти – особливо релігійні тексти, такі як Біблія – таким чином, щоб значення та ефект у цільовому тексті були максимально наближені до оригіналу, тобто не дослівно, а за змістом та адаптовані до культури цільової аудиторії. Петер Ньюмарк² був видатним британським перекладознавцем, який спеціалізувався на теорії та практиці перекладу. Його праці є одними з найвпливовіших у сучасному перекладознавстві. Ханс Вермеєр³, засновник теорії скопосу, теорії перекладу, яка орієнтована на дію та зосереджена на меті (skopos) перекладу у відповідному соціальному та культурному контексті. та яка започаткувала фундаментальну зміну парадигми перекладознавства. Катаріна Райс⁴ розробила функціональну модель, яка використовує типи текстів як основу для контекстуального перекладу. Вона вважається співзасновницею функціоналістської теорії перекладу, співпрацювавши з Х. Вермеєром. Важливим здобутком стали наукові праці Вернера Коллера⁵, який наголосив на важливості різних типів еквівалентності (наприклад, змістовної, формальної, прагматичної). Крістіане Норд⁶ доповнила скопічну теорію Х. Вермеєра практичними аспектами, особливо для аналізу текстів у контексті. Варто згадати і науковий доробок Сьюзен Баснетт⁷, дослідниці культурного контексту, яка вивчала його вплив на перекладацькі рішення. Важливим є дослідження Ітамар Евен-Зохар⁸, який засновником полісистемної теорії, яка заснована на культурології та розглядає переклад як частину літературної та культурної системи. Мона Бейкер⁹ зробила значний внесок щодо соціальних, культурних та ідеологічних контекстів у перекладознавстві. Її праці поєднують лінгвістику, дискурс-аналіз та перекладацьку етику, показуючи, що переклад завжди перебуває між різними полюсами мови, влади та суспільства.

Серед вітчизняних дослідників контекстуального перекладу варто згадати Олександра Корунця¹⁰, який

зокрема займався внутрішнім і зовнішнім контекстом перекладу, заклавши основи контекстуалізації в перекладацькому процесі. Роксолана Зорівчак¹¹ займалася зокрема дослідження відтворення культурно-прагматичних контекстів у процесі перекладу, зокрема в англо-українському перекладі. Її підхід поєднував лінгвістичні, культурні та стилістичні аспекти перекладу. Володимир Карабан¹² вивчав контекстуальні трансформації, стилістику, прагматику в процесі перекладу.

Для вивчення контекстуального перекладу та його різновидів було використано **описовий метод**, який полягав в детальному вивченні, фіксації та представленні явищ, об'єктів або процесів, що пов'язані з контекстуальним перекладом, та є необхідними для міжкультурного взаємопорозуміння. Також застосовано **системний аналіз**, синтез для вивчення різновидів контекстуального перекладу.

Результати. Слово *контекст* походить від латинського *cum+textus* і означає *разом з текстом*, де *textus* походить від дієслова *texere*, тобто *ткати, плести, будувати, зводити*, тому відповідно, контекст – це складова частина тексту, частина *цілого плетива або тканини*, яка тісно пов'язана з письмовим текстом, або є *семіотичне оточення тексту*, а у ширшому сенсі контекст можна визначити як сукупність лінгвістичних та екстралінгвістичних обставин, за яких відбувається комунікативна дія¹³. Усі різні рівні тексту при перекладі сприяють створенню нових *«контекстів»*. Це призводить до нової інтерпретації або нового *прочитання* вихідного тексту, який має адаптуватися до нового, зміненого соціокультурного контексту і, відповідно, читача.

Контекстуальний переклад необхідний для надання високоякісних перекладів, які є точними, культурно прийнятними та відповідають певним цілям. Варто детальніше розглянути отримані здобутки вчених, які займалися контекстуальним перекладом та його значенням.

Заслугою Ю. Найди¹⁴ є те, що він винайшов термін *динамічна еквівалентність*, який означає, що переклад не обов'язково має бути дослівним, але повинен мати такий самий вплив на цільову аудиторію, який оригінальний текст мав би на читачів оригіналу. Тобто важливими є зрозумілість і культурна адаптація для створення природної, вільної мови в цільовому тексті. Аналогом динамічної еквівалентності є *формальна еквівалентність*, при якій перекладач

¹ Nida Eugene A. *Contexts in Translating*. Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2001, 125 p. [in English].

² Newmark P. *A Textbook of Translation*. New York; London; Toronto; Sydney; Tokyo, Prentice Hall, 1988, 292 p. [in English].

³ Vermeer H. «Skopos and Commission in Translational Action.» Trans. Andrew Chesterman, *Andrew Chesterman*, ed. Readings in Translation Theory. Helsinki, Oy Finn Lectura Ab, 1989, P. 173-187 [in English].

⁴ Reiss K. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie*. Tübingen, Niemeyer, 1984, 245 p. [in German].

⁵ Koller W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* [Introduction to Translation Studies], Wiebelsheim, 2004, 343 p. [in German].

⁶ Nord Chr. *Textanalyse und Übersetzen* [Text Analysis and Translation], Heidelberg, Groos, 1988, 313 p. [in German].

⁷ Bassnett S. *Reflections on translation*, Bristol, UK, Multilingual matters, 2011, 193 p. [in English].

⁸ Even-Zohar Itamar. *The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem*, New York, Routledge, 2012, 162 p. [in English].

⁹ Baker, M. *Translation and Conflict: A Narrative Account*, London and New York, NY: Routledge, 2006, 208 p. [in English].

¹⁰ Korunets I. *Vstup do perekladoznavstva* [Introduction to Translation Studies], Vinnytsia, Nova Knyha, 2008, 512 p. [in Ukrainian].

¹¹ Zorivchak R. *Realia i pereklad* [Realia and Translation], Lviv: Vyd-vo pry Lvivskomu derzh. un-ti, 1989, 216 p. [in Ukrainian].

¹² Karaban, V. *Pereklad anhiiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni trudnoshchi* [Translation of English Scientific and Technical Literature: Grammatical, Lexical, Terminological, and Genre-Stylistic Difficulties], Vinnytsia, Nova knyha, 2004, 576 p. [in Ukrainian].

¹³ Bassnett, S. *Reflections on translation*, Bristol, UK, Multilingual matters, 2011, 193 p. [in English].

¹⁴ Nida, Eugene A. *Contexts in Translating*, Amsterdam and Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, 2001, 125 p. [in English].

максимально наближається до тексту оригіналу. Вчений вважав, що цей варіант використовується більше в академічних або літургійних цілях, оскільки він часто є складнішим для розуміння.

Серед основних напрямків наукових досліджень П. Ньюмарка¹⁵ варто зазначити різницю між комунікативним і семантичним перекладом: семантичний переклад максимально наближений до оригінального тексту, в тому числі з точки зору стилю та значення. Комунікативний переклад більш зосереджений на впливі на цільову аудиторію, з адаптацією до культурного контексту, де це необхідно. Хоча П. Ньюмарк не сформулював теорію контекстуального перекладу у вузькому сенсі, але для нього контекст був центральним критерієм для кожного перекладацького рішення – лінгвістичного, культурного чи функціонального рівня.

Дослідження Х. Вермеєра¹⁶ були зосереджені на те, щоб переклад перестали розуміти насамперед як передачу мовного змісту, а як цілеспрямовану, культурно зумовлену дію, яка значною мірою залежить від відповідного контексту. Основною тезою скопійної теорії є дії, а отже, і переклади визначаються їхньою метою. Вчений стверджував, що кожен переклад – це дія, яка відбувається в певному соціальному та культурному контексті, тому процес перекладу слід розглядати з точки зору контексту тексту перекладу, а не тексту оригіналу. Також Х. Вермеєр розглядав переклад як міжкультурний комунікативний акт, де перекладач стає культурним посередником, який діє не лише лінгвістично, а й передусім контекстуально. Це означає, що перекладач повинен розуміти контекст оригінального тексту, але ще важливішим є контекст тексту перекладу. Вчений рішуче виступав проти традиційного перекладацького ідеалу еквівалентності (тобто тотожності між вихідним і цільовим текстом), вважаючи, що такий підхід більше орієнтований на вихідний текст та не враховує контекст. За його теорією перекладач є не просто міжмовним посередником, а експертом у створенні тексту в цільовому контексті, тому переклад – це творчий акт, який повинен бути глибоко занурений у цільовий контекст.

Дослідження К. Райса¹⁷ стали важливою передумовою для скопійної теорії, зокрема завдяки її типологічному підходу для текстів, який систематично враховує комунікативний контекст. Вона зосередилася на комунікативній функції тексту, проклавши таким чином шлях до контекстно-орієнтованої перекладацької практики. За допомогою своєї типології текстів з категоріями інформативності, експресивності, апелятивності, а пізніше мультимодальності вона показала, що перекладацькі рішення не повинні прийматися виключно на лінгвістичному рівні, а залежать від функції тексту в цільовому контексті. Тому перекладач повинен враховувати культурний контекст тексту. Її теорія

стала важливим кроком від мовного погляду на переклад до цілісного, контекстно-чутливого розуміння перекладу як комунікативного акту, а також вона поставила систематичний розгляд функції тексту, цільової групи та культурного контексту в центр перекладацьких рішень.

Підхід В. Коллера¹⁸ був порівняльним, лінгвістично обґрунтованим, який був зосередженим на еквівалентності, але також чутливим до контексту, особливо щодо комунікативних та функціональних аспектів. Він розробив диференційовану модель типів еквівалентності, яка аналізувала різні рівні перекладу – з особливим акцентом на контекстуальні умови. Зокрема можна назвати його основні типи еквівалентності: денотативна, конотативна, нормативність тексту, прагматична та формально-естетична. Хоча В. Коллер не використовував термін контекстуальний переклад, як пізніші теоретики функціоналізму (наприклад, Х. Вермеєр або К. Норд), він приділяв значну увагу питанню контексту в перекладі.

Дослідження К. Норда¹⁹ істотно вплинули на теорію та практику перекладу, особливо щодо функціональності та призначення тексту. Контекстуальний переклад К. Норда тісно пов'язаний зі скопійною теорією, розробленою Х. Вермеєром. Мета перекладу визначає методи та стратегії перекладу. К. Норд розширила і диференціювала цю теорію, підкресливши важливість контексту в процесі перекладу. Вона стверджувала, що перекладач повинен враховувати комунікативний контекст як вихідного тексту, так і тексту перекладу, зосереджуючись на чотирьох ключових рівнях контексту: відправник та одержувач; носій і канал (письмовий, усний, цифровий тощо); місце, час та ситуація комунікації, культурні рамкові умови (наприклад, очікування, знання, конвенції). Важливим досягненням є її диференційована типологія типів текстів, в якій вона використовувала контекстуальні чинники для визначення стратегії перекладу, де вона розрізняла документальні переклади (наприклад, художні тексти, історичні документи); інструментальні переклади (наприклад, рекламні тексти, інструкції з експлуатації). Ключовою концепцією К. Норда є принцип лояльності: перекладач повинен не лише служити меті цільового тексту, але й бути лояльними до всіх сторін – як до автора вихідного тексту, так і до одержувача цільового тексту.

С. Баснетт²⁰ використовувала культурологічний та літературознавчий підхід, який розглядає контекстуалізацію перекладів як центральний елемент, підкреслюючи, що переклади є адекватними лише тоді, коли їх розуміють та інтерпретують у їхньому культурному, історичному, соціальному та літературному контексті, зробивши значний внесок у зміщення фокусу перекладацьких досліджень з формальної еквівалентності на культурну та функціональну адекватність. Вона розглядала перекладача як активного дизайнера тексту,

¹⁵ Newmark P. *A Textbook of Translation*, New York; London; Toronto; Sydney; Tokyo, Prentice Hall, 1988, 292 p. [in English].

¹⁶ Vermeer H. «Skopos and Commission in Translational Action», Trans. Andrew Chesterman, Andrew Chesterman, ed. *Readings in Translation Theory*, Helsinki, Oy Finn Lectura Ab, 1989, P. 173-187 [in English].

¹⁷ Reiss K. *Grundlegung einer allgemeinen Translationstheorie* [Foundations of a General Theory of Translation], Tübingen, Niemeyer, 1984, 245 s. [in German].

¹⁸ Koller, W. *Einführung in die Übersetzungswissenschaft* [Introduction to Translation Studies], Wiebelsheim, 2004, 343 s. [in German].

¹⁹ Nord Chr. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*, Manchester, St. Jerome, 1997, 160 p. [in English].

²⁰ Bassnett, S. *Reflections on translation*, Bristol, UK, Multilingual matters, 2011, 193 p. [in English].

який адаптує його значення до очікувань, норм і владних відносин цільової культури. Таким чином науковиця зробила вирішальний внесок у розвиток контекстуального перекладу завдяки своїй культурологічній перспективі, чітко пояснивши, що переклади можуть бути повністю зрозумілими і значущими лише у взаємодії з культурним, історичним та ідеологічним контекстами.

Ітамар Евен-Зохар²¹, засновник полісистемної теорії, яка заснована на культурології та розглядає переклад як частину літературної та культурної системи. Його праці відіграли важливу роль у розвитку так званого культурного повороту в перекладознавстві. Вчений наголошував, що переклади функціонують не ізольовано, а в літературному, соціальному та історичному контекстах. Основним моментом його дослідження є те, що переклади відіграють особливо впливову роль, коли цільова культурна система є нестабільною, мінливою або відкритою для нових ідей. Таким чином, він вважав, що перекладацька практика залежить від культурного контексту цільового суспільства, зокрема від владних відносин, норм, культурного статусу та інституційних структур.

Центральним поняттям М. Бейкер²² є наративність. Переклади конструюють та поширюють культурні наративи та впливають на думки, ідентичності та політичні дискурси. Контекст перекладу охоплює не лише його функцію та цільову групу, а й соціальні конфлікти, ідеологічні перспективи та умови медійної роботи. М. Бейкер додала до контекстуального перекладу дискурсивний та ідеологічно-критичний вимір, вказавши, що переклад є не лише лінгвістично, але й соціально та політично ефективним – будованим в ширші наративи та систему влади. Вона зробила значний внесок у критично-рефлексивне, контекстно-чутливе розуміння перекладу в сучасному перекладознавстві.

Важливість контекстуального перекладу полягає у вивченні та розпізнаванні контексту в усному та письмовому перекладі. Р.Бургнер²³ зокрема відзначив основні ризики, якщо перекладач не враховуватиме контекст: *втрата сенсу*, бо слова або фрази можуть втратити своє значення, якщо їх вирвати з контексту; *культурна кривда*: без розуміння культурного контексту переклад може ненавмисно спричинити образу, оскільки фраза, яка є нешкідливою в одній культурі, може бути недоречною або навіть образливою в іншій; *непорозуміння*: у професійних сферах, зокрема таких як юридичний, медичний або технічний переклад, ігнорування контексту може призвести до небезпечних непорозумінь; *шкода бренду*: у бізнесі погано перекладений маркетинговий меседж може зашкодити репутації бренду, оскільки слоган, який добре резонує з вітчизняною аудиторією, може провалитися або бути неправильно витлумаченим на іноземному ринку, якщо не врахувати культурний контекст. Перекладач має звертати

увагу на різні аспекти при перекладі. Це лінгвістичний, культурний, історичний, соціальний аспекти контексту. Лінгвістичний аспект враховує мовні засоби та структури, зокрема граматичні відмінності, вибір слів, стиль, риторичні засоби, що використовуються в певному тексті чи розмові. Культурний аспект відноситься до цінностей, норм, традицій, особливостей світогляду та способу мислення певної культури. При врахування історичного аспекту важливими є історичні умови, за яких було створено текст або певне висловлювання для правильного розуміння. Соціальний контекст стосується соціального середовища, звичаї та цінностей, соціальних ролей, класів, груп чи владних відносин. Ці аспекти сприяють тому цілісному аналізу та інтерпретуванню текстів, та відіграють визначну роль для розуміння контексту.

Теорія О. Корунця²⁴ ґрунтується на переконанні, що мову не слід розглядати та перекладати ізольовано, а завжди у зв'язку з культурним, граматичним, семантичним, стилістичним і функціональним контекстами. Важливим є його системний підхід до реалій, ідіоматичних виразів, граматично складних структур та стилістичних рівнів. Вчений вважав, що будь-яке перекладацьке рішення може бути доречним лише тоді, коли воно ґрунтується на цілісному аналізі контексту оригіналу. Відомим є досягнення у дидактиці перекладу, де він поєднав у своєму підручнику теорію і практику, заохочуючи перекладачів працювати критично, враховуючи контекст та мовну свідомість. Загалом, його праці є всеосяжною моделлю контекстно-адекватного перекладу, яка і сьогодні слугує основою для українського та міжнародного перекладознавства, особливо для навчання в галузі художнього, спеціалізованого та культурно-орієнтованого перекладу.

Серед основних питань досліджень Р. Зорівчак²⁵ був адекватний переклад реалій, тобто культурно-специфічних термінів з урахуванням відповідного культурного та комунікативного контексту. Вона підкреслювала, що реалії слід перекладати не буквально, а функціонально і контекстуально. Також важливою сферою її дослідження були фразеологічні одиниці, такі як ідіоми та прислів'я. Вона стверджувала, що до них слід ставитися як до залежних від контексту носіїв значення, переклад яких має бути зорієнтований на комунікативну функцію, закладену в тексті оригіналу. Вона також присвятила себе лінгвостилістичному аналізу художніх текстів, зазначаючи, що стиль, тон і експресія тексту є невід'ємними компонентами його контексту і тому повинні бути адекватно стилістично реконструйовані під час перекладу. Також варто згадати її здобуток у контрастивній лінгвістиці, яку вона розглядала як методологічну основу для контекстно-орієнтованого перекладу. Лише порівнюючи мовні системи, можна правильно розпізнати та передати нюанси значення, граматичні структури та конвенції типу тексту. Вона

²¹ Even-Zohar, Itamar. *The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem*, New York, Routledge, 2012, 162 p. [in English].

²² Baker, M. *Translation and Conflict: A Narrative Account*, London and New York, NY: Routledge, 2006, 208 p. [in English].

²³ Burgner R. *The Role of Context in Translation by Rob Burgner*, URL: <https://www.truelanguage.com/the-role-of-context-in-translation/> [in English].

²⁴ Korunets I. *Vstup do perekladovnavstva ...*, op. cit.

²⁵ Zorivchak, R. *Status realii yak perekladovnavchoho termina* [The Status of Realia as a Translation Studies Term], Kyiv, A.S.K., 1985, 164 s. [in Ukrainian].

також розглядала переклад як культурний і національний акт. Зокрема, вона розглядала перекладача як активного співтворця культурної ідентичності, інтегруючи іноземний контент у власний культурний контекст.

В. Карабан²⁶ своїми практично-орієнтованими працями та дослідженнями допоміг забезпечити не лише лінгвістичне, а й дискурсивне та контекстуальне розуміння перекладу, особливо для науково-технічних, політичних та культурно-чутливих текстів. Його інтегративний підхід – граматики, спеціалізована термінологія, використання мови та розуміння дискурсу – є основою для навчання контекстно-орієнтованого перекладу.

Висновки. Аналіз контексту та цільової аудиторії відіграє вирішальну роль у перекладі, допомагаючи перекладачам створювати точні, послідовні та релевантні переклади. Глибоко розуміючи контекст, в якому будуть використовуватися тексти, а також потреби та очікування цільової аудиторії, перекладачі можуть гарантувати, що їхні переклади відповідають найвищим стандартам і створюють додаткову цінність для читачів. Зрештою, аналіз контексту та цільової аудиторії допомагає підвищити якість і релевантність технічних перекладів та сприяє успіху міжнародних комунікаційних стратегій.

Р. Бургнер зауважив, що розуміння та врахування контексту під час перекладу є важливим для створення точних, культурно доречних та ефективних перекладів, оскільки контекст забезпечує рамки, в яких функціонує мова, і без нього переклад ризикує втратити свій сенс, релевантність і вплив, долаючи лінгвістичні та культурні розбіжності²⁷.

Якщо розглядати переклад як *цілеспрямовану передачу повідомлення через мовні та культурні кордони*, то контекст або складна взаємодія контекстуальних чинників виконує основну функцію уможливлення цього комунікативного моменту, а також пропонує спеціальне адаптоване та однаково конститутивне, необхідне «вбудовування» для нового тексту²⁸.

Важливість контексту в перекладі, з акцентом на вплив розбіжностей між різними культурами та на передачу деяких культурно-специфічних термінів і понять, зокрема, і на сам процес перекладу загалом є незаперечним. Досліджуючи поняття контексту та його значення як у використанні, так і в інтерпретації мови, беручи до уваги внесок низки лінгвістів у цьому відношенні, і підкреслюючи той факт, що значення залежить від контексту, потрібно зауважити значну роль контексту, перекладаючи та інтерпретуючи різні тексти як в усному так і в письмовому мовленні.

Контекст відіграє важливу роль в успішному перекладі, особливо для ділових і професійних потреб. Без контексту перекладачеві довелося б проводити трудомісткі дослідження, щоб визначити значення та наміри автора оригінального контенту. Контекст

пов'язаний із середовищем, в якому було написано даний текст і для якого він призначений, тому при перекладі важливо, щоб контекст вихідної інформації був відображений у кінцевому продукті.

Переклад, який передбачає передачу значення з однієї мови на іншу, є складним процесом. На цю передачу значення впливають певні змінні: час, місце, текст і соціокультурні знання як вихідної, так і цільової аудиторії. Ці змінні складають контекст. Отже, існує мовний і соціальний контекст. Кожна мова має особливий спосіб вираження. Деякі вирази набувають різних значень у різних контекстах; деякі також мають конотативні та денотативні значення. Крім того, в епоху глобалізації відбуваються постійні зміни контекстуального значення слів і виразів. Для того, щоб перекладач міг передати це значення, лінгвістичні та екстралінгвістичні аспекти обох мов є обов'язковими для розуміння. Завдяки перекладу значення слова, тексту чи виразу подається в контексті, в якому воно виникає.

Попри те, що штучний інтелект здійснив революцію в галузі перекладу, дозволивши швидко перекладати великі обсяги тексту, він ще не може повністю замінити людину-перекладача. Глибоке розуміння контексту, культурна чутливість і здатність інтерпретувати найтонші нюанси мови залишаються прерогативою людського розуму. Для критично важливих перекладів, будь то юридичні документи, наукові праці, література або дипломатичні повідомлення, перекладачі-люди продовжують відігравати першорядну роль. Штучний інтелект може бути цінним інструментом для допомоги перекладачам, але він ще не може охопити все багатство і складність людської мови. Зрештою, переклад залишається як мистецтвом, так і наукою. Він вимагає не лише глибокого знання мов, а й тонкого розуміння культур, контекстів і тонкощів людського спілкування. Саме це унікальне поєднання навичок робить переклад сферою, в якій людина поки що залишається на крок попереду машини.

Семченко Віталій – кандидат політичних наук, доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу факультету історії, політології та міжнародних відносин Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Коло наукових інтересів – методика викладання іноземних мов, перекладознавство, політичні інститути та процеси.

Semenko Vitalii – PhD in Popitital Science, Associate Professor of the Department of Modern Foreign Languages and Translation Studies of the Faculty of History, Political Science and International Studies of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Research interests: Methods of Teaching Foreign Languages, Translation Studies, Political Institutions and Processes.

Received: 20.11.2025

Advance Access Published: December, 2025

© V. Semenko, 2025

²⁶ Karaban, V. *Pereklad anhliskoi ...*, op. cit.

²⁷ Burgner R. *The Role of Context ...*, op. cit.

²⁸ Bassnett, S. *Reflections on translation*. Bristol, UK, Multilingual matters, 2011, 193 p. [in English].